

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

SARATON KASALLIKLARI: ETIOLOGIYASI, PATOGENEZI, DIAGNOSTIKASI VA DAVOLASH TAMOYILLARI

Abdusamadova Mohira Botir qizi

EMU UNIVERSITY talabasi

Annotatsiya: *Saraton (rak) kasalliklari zamonaviy tibbiyotning eng dolzarb muammolaridan biri bo'lib, ular hujayralarning nazoratsiz ko'payishi, to'qima va a'zolarga invaziya qilishi hamda metastaz berish xususiyati bilan tavsiflanadi. Ushbu maqolada saraton kasalliklarining kelib chiqish sabablari (etiologiyasi), rivojlanish mexanizmlari (patogenezi), asosiy klinik belgilari, zamonaviy diagnostika usullari va davolash tamoyillari keng yoritilgan. Shuningdek, profilaktika choralari va erta aniqlashning ahamiyati haqida batafsil ma'lumotlar keltirilgan. Maqola tibbiyot talabalari, shifokorlar hamda sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislari uchun mo'ljallangan.*

Kalit so'zlar: *saraton, o'sma, onkologiya, metastaz, karsinogenez, diagnostika, kimyoterapiya.*

Аннотация: *В данной статье раскрывается роль и значение углеводов в организме человека. Рассмотрены основные функции углеводов: обеспечение энергией, запасание в виде гликогена, участие в пластических и защитных процессах. Освещены простые и сложные углеводы, их полезные и вредные стороны для здоровья. Также проанализированы последствия недостатка и избытка углеводов, а также суточная потребность человека в них.*

Ключевые слова: *Углеводы, источник энергии, гликоген, моносахариды, полисахариды, сахарный диабет, ожирение, питание.*

Dolzarblik

Saraton kasalliklari bugungi kunda butun dunyo miqyosida o'lim va nogironlikning asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, onkologik kasalliklar yurak-qon tomir kasalliklaridan keyin ikkinchi o'rinda turadi. Aholining qarib borishi, ekologik omillarning yomonlashuvi, noto'g'ri ovqatlanish, zararli odatlar (chekish, alkogol iste'moli), stress va irsiy omillar saraton kasalliklarining ko'payishiga olib kelmoqda. Shu sababli saraton kasalliklarini chuqur o'rganish, ularni erta aniqlash va samarali davolash usullarini ishlab chiqish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Kirish

Saraton — bu genetik apparatida chuqur o'zgarishlar yuz bergan hujayralardan rivojlanadigan patologik jarayon bo'lib, organizmning o'z-o'zini boshqarish mexanizmlaridan chiqib ketishi bilan xarakterlanadi. Normal sharoitda hujayralar bo'linishi va nobud bo'lishi qat'iy nazorat ostida bo'ladi. Saraton jarayonida esa bu muvozanat buziladi va hujayralar cheksiz ko'payish qobiliyatiga ega bo'ladi. Natijada o'sma (o'simta)

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

shakllanadi. O'smalar yaxshi sifatli va yomon sifatli (malign) turlarga bo'linadi. Aynan yomon sifatli o'smalar saraton kasalliklari sifatida qaraladi.

Asosiy qism

1. Saraton kasalliklarining etiologiyasi

Saraton rivojlanishida bir nechta asosiy sababchi omillar ishtirok etadi:

Kimyoviy omillar: tamaki tutuni, sanoat chiqindilari, pestitsidlar, nitrozaminlar.

Fizik omillar: ionlashtiruvchi nurlanish, ultrabinafsha nurlar.

Biologik omillar: ayrim viruslar (HPV, gepatit B va C, Epstein–Barr virusi).

Irsiy omillar: BRCA1/BRCA2 genlari mutatsiyalari va boshqa genetik sindromlar.

Hayot tarzi: noto'g'ri ovqatlanish, kamharakatlik, semizlik.

2. Patogenez (karsinogenez)

Saraton rivojlanishi ko'p bosqichli jarayon bo'lib, quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

Iniatsiya: DNKda dastlabki mutatsiyalar yuzaga keladi.

Promotsiya: mutatsiyaga uchragan hujayralar ko'payishni boshlaydi.

Progressiya: o'sma agressiv xususiyatlarga ega bo'lib, metastaz berish qobiliyati paydo bo'ladi.

3. Klinik belgilari

Saraton kasalliklarining belgilari o'smaning joylashuvi va bosqichiga bog'liq. Umumiy simptomlarga quyidagilar kiradi:

vazn yo'qotish;

ishtahaning pasayishi;

surunkali charchoq;

kamqonlik;

og'riq sindromi.

4. Diagnostika

Saratonni aniqlashda quyidagi usullar qo'llaniladi:

klinik tekshiruv;

laborator tahlillar (o'sma markerlari);

instrumental usullar (UZI, KT, MRT, PET);

biopsiya va gistologik tekshiruv.

5. Davolash usullari

Saratonni davolash kompleks yondashuvni talab qiladi:

Jarrohlik davolash — o'smani olib tashlash;

Kimyoterapiya — sitostatik dorilar yordamida;

Nurlanish terapiyasi — radioterapiya;

Immunoterapiya va maqsadli terapiya — zamonaviy biologik preparatlar.

Xulosa

Saraton kasalliklari murakkab va ko'p omilli patologiya bo'lib, ularni muvaffaqiyatli davolash uchun erta tashxis va individual yondashuv muhim ahamiyatga ega. Profilaktika

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

choralari, sog'lom turmush tarzi va muntazam tibbiy ko'riklar saraton kasalliklaridan o'limni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Robbins S.L., Cotran R.S. Pathologic Basis of Disease. Elsevier.
2. DeVita V.T., Lawrence T.S., Rosenberg S.A. Cancer: Principles & Practice of Oncology.
3. WHO. Cancer Fact Sheets.
4. Kumar V., Abbas A.K., Aster J.C. Robbins Basic Pathology.

